अग्नीन्धनार्थत्वात् उपवाजनसंमार्गादिवदग्निसंस्कारकत्वात् । सौत्रामण्यां च प्रतिप्रस्थातुरपि दक्षिणाग्नौ ।

समिद्ध इति प्रागतः सर्वमिध्मम् एकवर्जमनुयाजाश्चेत् ॥११॥ समिद्धो अग्नऽआहुतेत्यतः (१. ४. १. ३८.) प्रतीकात्प्राक् यः प्रणवस्तस्मिन्प्रणवे [१] एकवर्जम् एकां समिधं [२] वर्जयित्वा अवशिष्टं सर्वमिध्मं प्रक्षिपेत् यदि अनुयाजा भवन्ति । अनुयाजाश्चेदिति तद्विकृतिविषयम् आतिथ्यादावनुयाजाभावे समित्परिशेषणं न भवति ।

अनुवचनान्ते वेदेनाहवनीयं त्रिरुपवाज्य स्रुवेण पूर्वमाघारमाघार्याहाग्निमग्नीत्संमृड्ढीति ॥१२॥ त्रिरेव प्रथमां त्रिरुत्तमामनवानन्ननुब्रूयादिति [३] प्रकृत्येतदनुवचनमिति (१.३.५.१३.) श्रुतेः अतोऽनुवचनान्तः सामिधेन्यन्तः · तस्मिन्सामिधेनीनामन्ते [४] अध्वर्युः वेदेन आहवनीयं त्रिर्वाजयित्वा आज्यस्थाल्याः सकाशादाज्यं गृहीत्वा स्रुवेण आहवनीये उत्तरे भागे ऋजुं दीर्घं संततं प्राञ्चं तूष्णीमेव पूर्वमाघारमाघार्य ततोऽग्नीधं प्रति अग्निमग्नीत्संमृड्ढीति प्रैषमाह · प्रजापतिर्देवता तेन स्वाहाकाराभावः । वरुणप्रघासेषु सौत्रामण्यां च अग्नीऽअग्नीत्संमृड्ढीत्यूहः क्रमेणोभयोः संमार्गः । दशाहुतिपक्षेऽवभृथेष्याम् अपोऽग्नीत्संमृड्ढीत्यूहः । षडाहुतिपक्षे तु संमार्ग एव न भवति · पूर्वाघारस्तु अदृष्टार्थ आराद्उपकारकः अतश्च यावदुक्ते गृहमेधीयपयस्यादौ न भवति उपवाजनं तु प्रवर्ततऽएवाग्नेरदृष्टसंस्कारत्वात् ।

इध्मसंनहनैरनुपरिधि संमार्ष्ट्यग्ने वाजजिदिति (२.७.) त्रिस्त्रिः परिक्रामम् ॥१३॥ [५] इध्मबन्धनार्थैस्तृणैरनुपरिधि परिधिसंनिकृष्टेषु त्रिष्वग्निप्रदेशेषु प्रदक्षिणं क्रमेणैकैकस्मिन्प्रदेशे आहवनीयमग्निं त्रिस्त्रिः संमार्ष्टि संमार्जनेन विरजस्कमुज्ज्वलं करोति · परिक्रम्य-परिक्रम्य तत्तत्परिधिदेशं गत्वा तदायामानुसारेण पार्श्वतोऽग्निं संमार्ष्टि ।

---

१) शोचिष्केशस्तमीमहेऽमिति प्रणवे Mahâd. २) ? सामिधेनीं २. ३) °वानमनु° २. ४) अग्ने महांऽ असि ब्राह्मण भारतेति (१.४.२.२.) पठ्यमाने Mahâd. ५) अवभृथेष्यां विपरिणम्यते आपो वाजजितो वाजं वः सरिष्यन्तीर्वाजजितः संमार्ड्मीति Mah.